„ЗАСТАВА“ излази редовно:
средом, петком и недељом на целом табаку
а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин.,
на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 183. У Новом Саду у петак 24. новембра 1889. ГОДИНА XXIV.

ИЗ СРБИЈЕ.

Српска скупштина ради доста брзо, и опет се посао не омиче како би требало. Томе су узрок силне интерпелације од стране либерала. Они су ставили себи у задатак, да замере свачему, што год учини радикална влада, па ма то било најбоље. Либерали неће да воде рачуна о томе, у каквом су стању затекли радикали Србију, неће да рачунају с тим, како је скуп сваки тренутак, и шта све мора и треба да се учини. Они задржавају посао, баве се са ситницама измишљотинама и неистинама. Напослетку се извиди, да није онако, како су либерали износили, али док дође дотле, доста је продангубљено.

Кроз најкраће време имаће скупштина да реши две врло крупне ствари Годишњи прорачун и закон о преустројству војске.

Законски предлог о преустројству војске поднешен је скупштини, и скупштина ће ту имати доста да дотерива. Али у начелу се иде за тим, да се установи народна војска, да Србија положи своју снагу у руке својих грађана, те да грађане обучи, а стајаћа војска да буде школа народној војсци, из које ће излазити официри и часници. С тим законом у свези постиће се опет то, да ће се народу, управо народним војницима повратити оружје.

Ко је пратио цео ток српско-бугарског рата, тај зна, како је Србија била у оно доба у свему неприправна. Не може се рећи да се није доста трошило, али је све било само на папиру, а не у магацинима. И ако се хоће да изведе преустројство војске, ако се хоће да створи јака народна војска, која је са свачим снабдевена, онда се не може штедити. Све данас кошта новаца, а војска понајвише.

Но с друге стране мора се узети у обзир жалосно стање српских финанција. Народ је исцеђен и задужен и свако живи очекује у Србији да му се терети олакшају.

Радикалној влади испало је за руком, да на железници и дувану поправи државно стање са неколико милијона динара годишње. Доцније ће железница и дуван доносити још веће приходе. Радикална влада пристала је и на то, да смањи плате министрима и чиновницима; она ће укинути многа чиновничка места, те ће тражити од чиновника више рада но до сад; али тој влади неће бити могуће, да одједном слисти државни мањак и да за годину дана поправи оно, што су напредњаци кроз 7 година кварили и упропашћивали. Да се што више учини, нужно би било пре свега, да се праведније распореди и преустроји пореза, да се уведе катастер, а то није могуће прве године учинити, јер је устав прописао законе, које мора донети овогодишња скупштина, и скупштина ће тај посао једва посвршивати.

Тешко је дакле учинити тако, да се даде онолико новаца на војску, колико би требало, а да не буде мањка. А како ће се то извести, да се не оптерети сувише народ, а да се утроши ипак на војску колико је нужно, то је најтеже питање, које ће имати скупштина да реши.

Србија није ни до сад одвише мало трошила на војску, али тај новац није се употребио на оно, на што је био намењен. А кад би се једаред строго мотрило, да се свака пара утроши на своју циљ, а да ни једна пара нигди не залута, онда ће и од мањег буџета бити веће хасне но до сад. На то ће се нарочито и мотрити и ако скупштина не буде сувише тесногруда при одређивању војених издатака, онда се може узети, да ће бити учињено све оно, што се учинити могло.

У Београду, 22. нов. 1889. **Ц.**

Ношење тасова по цркви.

О овој ствари покренула су питање неколицина скупштинара у Сентомашу и поднели су овај предлог:

Славном одбору српске православне црквене школске општине
у Сентомашу.

Кад узмемо у обзир, да данас врло слабо народ полази цркву, онда морамо тражити узроке, због којих то бива. Један од важнијих узрока јесте ношење тасова по цркви.

Потписани уверили су се о том много пута и не могу пропустити а да то не пријаве славном црк. одбору, мећући му на срце, да као орган наше црквене општине, коме спада у делокруг, да буди црквену свест у народу и који по позиву свом треба да пази на све појаве у црквеном животу, — обрати довољно пажње овој нашој пријави и препоручи црквеној скупштини, да се ношење таса од нове године у нашој цркви са свим изостави.

Најглавнији су нам разлози за то:

а.) Многи из народа само за то не иде у цркву, што за онај мах нема неколико новчића, да метне у тас, и што их има више у кући, који би ишли у цркву. То није случај само код пуке сиротиње, којој би то много трошка било, кад би редовно ишла у цркву, него је то случај у врло много кућа, особито ратарских, и то за то што се случајно догодило, да у кући нема новца, и што их има више у кући, који би ишли у цркву. Дошао би утехе ради да се богу помоли, а не може, јер или би морао пре таса изићи из цркве, или би га околина са презирањем гледала и презирала и говорила би, како је голач, да нема ни за цркву.

У осталом то ће најбоље знати казати скоро сваки домаћин, јер је ретко оног побожног човека, који није више пута само због тога остао од цркве, што се није нашло неколико ситни новчића.

б.) Наша црквена општина стоји хвала богу, материјално врло добро, и за то не можемо ни замислити, да је спала на оних 200 форината, што падне преко године у тас и да само за љубав тих 200 фор. треба да иде тас по цркви. Ова установа у цркви, ношење таса, задржала се од оно доба, кад су наше црк. општине биле у оскудици и нису имале ни ових добара, која сад имају, те нису имале из чега, да се издржавају. То ношење таса има само тамо смисла, где се кубури, и где нема из чега, да се црква издржава. Код нас то није потреба и већ за то не треба да задржимо ову привремену установу.

Узмимо за углед и пример из близине једну српску православну општину, а то је у Госпођинци. Ова је општина обезбедила издржавање своје цркве из својих сопствених добара и истисла је тасове из своје цркве. То јој може само на част служити.

Ми држимо да и Сентомаш не треба да изостане иза Госпођинаца.

в) Ношење таса по цркви врло непријатно утиче на побожне душе и скреће од богослужења на онај новац и оно звецкање, ходање, гурање по цркви.

г.) Црквени тутори имају данас 150 фор. плате. Најглавнији им је посао, највећа обвеза и управо најтеже им је ићи по цркви и купити милостињу. Кад тутори не би морали носити тасове, ми би имали људи, који би се врло радо примили, да буду црквени тутори. Било би их, који би то из почасти били, без икакве награде, као што је то случај у већим нашим општинама. Већ тим, што би онда могли тутори безплатно посао обављати, накнадило би се у неколико цркви оно, што би у тасовима изгубила.

Што се тиче осталих тасова, ту би славна црквена општина својом дарежљивом руком врло радо помогла својој сиротињи, као што помаже и данас туђој сиротињи сваком приликом.

д.) На послетку уверени смо, да ће изостављањем тасова црква много пунија бити; да ће народ у њој много побожније стојати; да црквена општина у Сентомашу не ће ни осетити, да не иду тасови по цркви и да ће се на Сентомаш угледати многе општине

Још једном понизно молимо славни црквени одбор, да свати наше разлоге онако, као што смо их ми из искуства покупили и да нам скромну и побожну жељу испуни, те да ванредну главну скупштину сазове и истој предложи, да ношење тасова по цркви са свим се изостави.

Уверени смо, да ће многа и многа побожна душа рећи за овај корак: Бог да прости.

С дужним поштовањем остајемо

У Сентомашу 13. новембра 1889.

Понизни
Јеврем Пивнички.
Лазар Дињашки.
Милош Дињашки.
Милутин Везилић.
Јован Савић.
Кузман Манојловић.

Редовна скупштина сентомашке српске правосл. црквено-школске општине.

16. новембра о. г. била је код нас редовна црквена скупштина. На дневном реду били су истакнути извештаји црквеног и школског одбора, извештај управитељев о школама и писмени предлог шесторице скупштинара, да се укину црквени тасови.

На извештај црквеног одбора било је више примедаба. М. Везилић и Ј. Пивнички приметили су, да моловање цркве није изведено по уговору. Жале се, што није уведено у извештај да су они дали оставке као чланови надзорног одбора, кад се моловала црква, јер су увидели, да се не ради, као што треба. Ту је и сам тврдокори поп Лаза признао онако кроз зубе, да подузимач није добро радио, и закључено је, да се позове исти подузимач на пролеће (?) да

ЛИСТАК.

ТРГОВИНА С ЉУДИМА У АФРИЦИ.

. . . „Из Брисла јављају 10. о. м. У седници афричке конференције, која је држана 7. пр. м. састављена је комисија, којој је стављено у дужност да проучи мере, које се имају предузети против трговине с робовима у Африци. У ту су комисију ушли заступници Немачке, Белгије, Шпаније, Конга, Француске, Енглеске, Италије и Португалије. За председника је изабрат енглески заступник лорд Вивијан. Комисији су поднесени многи предлози, који ће се изнети на расправу општој седници афричке конференције 15. о. м. Но између осталих као да ће се најтеже питање, којим се конференција има да занима, прво решити; то је питање о преметачини бродова, за чији се повољни успех има захвалити споразуму између енглеских и француских изасланика. Познато је, да је Енглеска хтела поднети афричкој конференцији предлог, по коме се свакој лађи од држава, заступљених на овој конференцији, даје право, да може зауставити сваку другу лађу, за коју би посумњала, да превози купљено робље, па и преметачину извршити. Предлогу, поднесеном у овакој форми, Француска је била одсудно противна. С тога су енглески заступници порадили код француских заступника у корист оваквог предлога: да се сви велики пароброди, кад плове под заставом државе, заступљене на овој конференцији, ослобађају сваке преметачине. Но мање лађе, ако баш и плове под познатом заставом, имају се зауставити, те да капетан лађе поднесе исправу, којом се овлашћује, да може бродити под оном заставом, коју је истурио, пошто се зна, да лађе, које превозе купљено робље, да би избегле ову непријатност, истичу обично лажне заставе. На овакав предлог пристали су најзад француски изасланици, те је сад најбољи изглед, да ће рад конференције користан бити. — По једној депеши из Брисла, у тамошњим дипломатским круговима надају се, да ће Немачка, која, погледом на све већи обим њезиних афричких интереса, из дана у дан игра све већу улогу, на овој конференцији пристајати увек уз Енглеску и Италију. Даље се мисли, да ће заступник Аустро-Угарске на овој конференцији добити или је већ добио од своје владе упутство, да потпомаже гледиште немачких изасланика. Осим тога проноси се глас, да државе учеснице на овај конференцији потпишу и записник, у коме би изјавиле, да не раде против трговине с афричким робље из неких својих интереса“ . . . . .

То је један од најновијих извештаја о раду споменутих јевропских држава, да се стане на пут трговању са људима у Африци.

У Африци се заиста тера грозна трговина. Хватају људе као стоку, везују их, товаре у лађе и носе у друге крајеве на пијаце и продају их као и сваку другу стоку, као и сваку другу робу.

То је грозно, нечовечно! Ухватити човека, везати га, туђи га ако се противи, мучити га по читаве недеље жђу и глђу, и најпосле га продати и примити новац за њега, може ли у истини што грозније бити?! А и Црнац је човек, и он је од меса и костију, па и њега бриде везе, и њега боли кад га туку и шибају; и он има срца и душе, па и он осећа свој тешки положај, кад падне једном шака неситом Арапину трговцу, који њиме тргује и богати се од тога.

И ето јевропске неке државе устале су да спасу афричког Црнца, да га избаве из чељусти људске-нељудске, да га ослободе, да га не може нико гонити и хватати, већ да буде вавек миран, па миран, као што је, да се врати опет свом послу, да подигне и он као и сва његова браћа опет огњиште, да с том браћом у друштву заснује опет села и да пустош претвори опет у питомину!

Зар није то лепо и племенито од Јевропе? О, јоште како је лепо, јоште како је племенито, само кад не би вирила ђаволља копита, кад не би јевропске државе на нешто друго смерале, кад би се могло рећи, да те јевропске чине све то просто за то, што су милостивна срца, а не и из користољубља.

Јевропа и милостивно срце! Може ли то бити, може ли се то двоје сложити. Ено милостивне Немачке, где отима са груди материних јединче из државних разлога. Не помаже, што се та мати назвала краљицом једне земље, не помаже, што јој се јединче називље наследником престола — полиција немачка ради своје, она се претворила у машину, не чује, не види, не осећа ништа и раздваја на заповест матер са сином. Ал мањмо се тога. Ситан је то пример. Те исте јевропске државе, које се сада сложиле, да ослобађају Црнца, да се покрве међу собом, па би могле мирно да гледају, како на бојном пољу падају хиљадама млађаних живота, цвет народњи; оне би мирно слушале јаук и лелек рањеника; мирно би гледале потоке крви, мирно би гледале размрскане главе, груди људске, па одваљене руке и ноге по разбојишту, не би им ни на ум падао вапај јадних матера, сиротих удовица, жалосних сестара, писка бедне дечице погинулих. Те јевропске државе иду да ослобађају афричког Црнца, а оне се до зуба наоружале, кују све нове и нове планове, да једна другу сможди, да једна другу уништи. Сложили се, да ослобађају афричког роба, а оне изумевају све новије и новије паклена справе, којим се људи убијају. Да, рат је нуждан, да се славе Наполеони, Молткеји и други. Јевропа иде у Африку да ослобађа људе, а слави и диже до бога људе, којима је сва заслуга, што су умели толико људи да побију.

Али зар је и то све? Погледајте изгладнелог и изнемоглог енглеског, немачког, француског или ма ког европског фабричког раденика. Упалих очију, пожутелих образа, наборана чела, тужан и жалостан не може тај раденик ни толико да заради, колико му треба да од данас до сутра живи са породицом својом. Као да нема срца и душе, као да није од меса и костију, он се покреће као каква машина. У Африци хватају други људе, везују и продају их као робље; европски фабрички раденик сам себе везује, сам себе продаје, износи своју радну снагу на пијацу. И Јевропа гледа тако милијуне

оправи, што треба и што се буде покварило и попуцало. Дао је за бога писмену обвезу за 10 година! А ако не би хтео да све накнадно оправља, онда да му се стручњачка сведоџба или извод из записника, што је већ добио, јавно опровргне.

М. Вешић позива на одговор председника Л. Гаванског, како је он сам као председник могао издати сведоџбу подузимачу за моловање цркве? Председник одговара, да му је на захтевање издао само извод из записника о том, како су се позвани стручњаци изразили о моловању цркве. (Разуме се само по себи, да му се о раду не може издати похвалне сведоџбе, — ако му председник није већ на своју браду издао — јер није урадио по уговору. Сад, што се стручњацима неки његов посао допао, то је друга ствар. Посао се може сам по себи допасти, па опет за то да није урађено по уговору, као што и није.)

Кад се читало у извештају, да конзисторија не допушта, да се протина столица премести из Бечеја у Сентомаш, утрчао је брже боље поп Лаза у читање, да опширније — место председника — „извести“ скупштину о том, јер председник не би умео тако, као он, а после можда би се нашао какав „нихилиста“ да запита: шта је то толико? Кад ћемо доћи до трећег попа и т. д. и т. д. Рекао је дакле, да је конзисторија закључила, да се распише стечај и одбор је послао новац за стечај, а што не расписују стечаја, ко би их знао?

Пређашња скупштина је закључила, да се сав опћински новац улаже у овдашњу задругу за узајамно помагање и штедњу, али првени одбор је закључио у току ове године на предлог Л. Гаванског (однесно?), да се новац однесе у бечејско-потиску штедионицу. М. Вешић је доказивао, да се одбор не може над скупштином надвисити, па скупштински закључак мењати по вољи. Поп Лаза је бранио (опет место председника) одборов закључак и рекао је, да му овдашња новчана задруга не пружа доста јамства, јер ће се за годину дана раздружити. Задружни управитељ М. Рунић изјавио је, да се задруга неће раздруживати, нити ће престајати, него ће продужити и даље свој рад другим колом честаца. Ј. Пивнички примећује, да из поп Лазиног говора види, као да он сумња у савесно руковање задружним новцем. По трговачком закону — вели — не може се задруга раздружити пре, док се не исплате сви новчани улози. Ни ово није било доста поп Лази него захтеваху гласање. (Од куд овде и да дође до гласања, кад је скупштина решила да се уложи у сентомашку задругу?) И дошло је до гласања. Неки су хтели, да се гласа са „да“ и „не“. Ту би тек направили таку збрку, да не би ни Раља знао, како би гласао. Гласало се за стари скупштински закључак и одборски закључак. Велика већина гласова била је за стари скупштински закључак, т. ј. да се у будуће опћински новац улаже у овдашњу новчану задругу.

То су биле главније примедбе на извештај првеног одбора.

Дошао је на ред извештај школског одбора. И овде је било више примедаба.

Прво је био позван поп Лаза, председник шк. одбора, да разјасни скупштини, за што су тужена три млада учитеља епарх. шк. одбору? Поп Лаза је — да му срцу одлакша — све рекао што је знао. Само није казао, да су учитељи и за то криви, што нису хтели ручати са шк. одбором и позваним грађанима о мајској забави у шуми на млади петак паприкаша; што нису хтели да буду туђе потркушке и да за љубав паприкаша веселе и певају славопоје напојеном управитељу, председнику и члановима шк. одбора. Један је скупштинар таку примедбу и учинио. Други је рекао, да је то одбор само из освете и пристрасности учинио. Он се сећа, како је поп Лаза, кад је био управитељ са другим шк. одбором, на сву меру нападао три старија учитеља, а млађе је онда волео; а сад кад је он — поп Лаза — окренуо опаклију, сад су му старији учитељи добри, сад млађи не ваљају. Поп Лаза се бранио, како се бранио, али се не одбрани, јер је то права истина. Ко не дува с њим заједно у један рог, тај је код њега изгубио кашику. Тај треба да се сели, иначе ће му поп Лазина самовоља кости јести. — Свима је још у живој памети, како је поп Лаза узвикнуо о сентомашком народном збору: „Или ће Полит бити председник, или неће бити збора.“ Ово га добро обележава. Још да је бог дао мало више власти у рукама — зло и наопако.

У извештају се спомиње, да су учитељи читав један спис школског одбора, који се односи на то, што учитељи нису ручали са шк. одбором о шумској забави, дали штампати у новинама, и тако су омаловажили шк. одбор. Неко је приметио, да је то тек питање, је су ли оне дали у новине. Поп Лаза ће на то: истрага ће показати. (Дакле најпре учитељи су нешто урадили, а после истрага ће показати. Лепо знате! Но канда и сам поп Лаза не верује, да ће доћи до истраге. Има наша епарх. шк. власт много обиљнијих и важнијих предмета на дневном реду, а не да се бави оваком плиткоумом тужбом. А после добро је, што нам је рекао поп Лаза, где вас боли. Дакле јавности се бојите? Дела су вам мрачна, па се бојите видела? Добро кад знамо!) Ту је устао и Н. Вардић, да брани одборов поступак према онима, који ово нису одобравали и рече: И вас да метну у „Заставу“, и ви би тако радили! (Смеј!) После свега је поп Лаза жестоко говорио против учитеља, који не ће ни у шуми, да му се покоре и завршио је свој говор, управо жучни и страсни излив своје духовничке душе, овим речма: „Такви нам учитељи и не требају!“ На ове су речи као на команду три аминаша поп Лазина рекла са поп Лазом у квартету — Шаца Манојловић, Јоца Теофановић и Сима Николић — ово: „Тако је!“ (Е, гле, молим вас! Зар баш тако? Ви би дакле ни мање ни више, него би прогонили те младе учитеље. Него је ово доиста жалосно. Помислите само, те су речи изишле на поп Лазина „света“ уста! Духовник и тобож пастир јавно у скупштини копа другом јаму. Зар тако оче! Како оно пише у св. јеванђељу? Читај тамо о љубави према ближњем, па растумачи то твом стаду једне недеље у цркви! Био би ти захвалан.) —

Бројеви су вам чудне прилике. Кад не можете да видите у чему је ствар, они вам на мах показу, колико је часова. Тако је у извештају стајало, да 180 ученика нису школу походили. То је читава четвртина од свију ученика, који су за школу способни. Ово најјасније говори, какав је наш шк. одбор. Најглавнију ствар је пренебрегнуо. Шта вреди и школа и шарени извештај, кад толика деца остају за навек слепа код очију. Све оно, чиме се одбор прао на уста поп Лазина не вреди ни по луле дувана. Сиромах кнез морао је да прими на своја леђа сав терет њихова нехата. На послетку је кнез остао кривац, што није немарне родитеље гонио, да шаљу децу у школу. (А зар то може бити? Кад је што чија дужност, тај мора то и испунити. Ваљда има и над кнезом кнез. За то не ће бити, да је кнез прави кривац, него баш шк. одбор, који се не брине о животном школином питању, него о том, како ће политичке противнике сатрти. То му је замисао; с њом леже и устаје и онда му нема доста времена, да свршује важне школске ствари. И зар се такав нехатни одбор може назвати школским? Пре сваким другим именом, него „школским“. Зар је то српски православни шк. одбор, који се не брине о оној многој српској деци, која сваке године редовно све више пуни мађарске школе и која тамо остаје и при катихизирању, при учењу вере? Зар одбор не увиђа овде никакве опасности по ону децу? Но поред овог има овај одбор сијасет других мана.)

У извештају је споменута једна ствар, која по мишљењу неких није морала доћи пред скупштину. Наиме: Јован Настић, учитељ и первођа шк. одбора ставио је у извештај сам својом вољом, као што вели поп Лаза, да није био у школи 5—6 дана због „пушчане овледе“. Некима то није било јасно, па су искали, да им се разјасни. Из целог разјашњавања опет се није ништа дознало. Чистина се није могла приметити. И скупштинари су остали онога мишљења, које су имали још онда, кад се несрећни случај са истим учитељем догодио. Ма да сва околина сентомашка и сваки познаник му зна читаву приповетку о том случају, и ма да је и мало и велико знало о том, чим се догодило, ипак је шк. одбор нашао за добро, да увија у кучину и да замаже свечу очи. Заиста је велика смелост и од одбора и од дотичног учитеља, да такву ствар износе пред скупштину. Кад је већ Сила једанпут затрпана, била тамо и остати, да не вужи здрава ваздуха! — Ово не би ни сад потврдио из чисто одвратних побуда, као што висам ни у своје време, али кад има људи одважни, који смеју јурешати на сваког и у свако доба, па и на скупштину, — нека је онда допуштено, да и ово не прође без примедбе. Школски одбор види мале маленкости у својих начелних противника и увек истерује мак на конац. У овој ствари, кад је требао најодважније поступити и разабрати, шта је и како је, ушепртљио је као баба у бобови. Ето, тако је справедљив наш шк. одбор! То нека му на част послужи!!... —

На извештај управитеља народних школа, Ђоке Раље, учињена је примедба, да није доста бити на испиту, па оценити учитељев рад, него треба и преко године походити предавања; даље пребацило му се, да му извештај није потпун; и за то му је одређена — годишња плаћа од 100 фор. И ту се нашао поп Лаза, да га брани. Рекао је, да се од једног трговца не може много захтевати, него ако се хоће, да управитељ само о школи води бригу, нека одреде 500—600 фор., па ће имати стручна управитеља. На то му неки од скупштинара довикну: Па што школски одбор не изнесе така предлога? Немате каде о том да размишљате? Морате учитеље да гоните! А поп Лаза као из пушке рече: Није целисходно, да буде стручан управитељ, ено у Панчеву жив пример, какав је био стручан управитељ Н. Н. (А, — се баш показао! Дакле ако један не ваља, онда не ваља ни један? Како је ту са здравим разуном? Види се, да отац Лаза не пири у хладну чорбу, него како кад захвати. Час овако, час онако, како је кад „целисходно“! И сви најновији стручњачки назори о стручњаку — управитељу морају падати пред отац-Лазиним тако врелим ризлогом!!)

Дошла је последња тачка, која је стављена на дневни ред, а то је: писмени предлог шесторице скупштинара, да се укину црквени тасови. Предлог је јаким разлозима поткрепљен и одмах је задобио већину за себе.

Поп Лази се то није свидело. Као вели: све друго дирајте, само новац не. Доказивао је, да скупштина о том не може закључивати и да то не ће виша власт одобрити. (Ваљда она, у којој је он члан?! Та свака би се власт обрадовала, кад би видела, да се црква може издржавати из својих добара). Добро је схватио и приметио онај скупштинар, кад му је рекао: Ви се оче канда бојите, да не отпадну онда и оне крајцаре о мироносању?! Тим је поп Лаза свршио, што је имао, узео је шешир да пође на поље. Неки су искали гласање. На то устаде Ђока Раља, гњеван што види да су се скупштинари заузели за овај предлог, и улаже протест. (Какав протест? Ко вас је то научио? Није ништа ни закључено, а протест ту, као из рукава.) И овај узе шешир, а с њим и његове лајбгардисте и одоше с поп Лазом из скупштине. (Види се како су вешти. Хоће да заплаше.) Скупштинари иште гласање, а председник не да. Ту се многи скупштинари огорчише и одоше. Но остаде их још доста, који су искали да се реши, кад је предлог истакнут на дневни ред. Да сте сад видели председника Л. Гаванског. Нашао се у небраном грожђу. Браћа отишла, па га оставила. Скупштинари непрестано иште да се реши, и опомињу председника, да не чини самовоље, јер је ово још увек скупштина, а председник одговара, да се то не може сад решавати (овај већ попушта), кад су „они“ отишли, и кад је уложен протест, него у другој седници. (То је најмање, што би још могао учинити, да умири духове.) Било је ту дуге препирке, тако, да је председник довео све присутне скупштинаре у огорчење. Било је ту и оштријех израза, а наш вам председник само слеже раменима. На послетку рече му первођа тихо, да закључи седницу. То овај и учини. Но да му первођа не рече, отегла би се ова седница можда и до страшног суда....

Кад скупштинари увидеше, да је председникова самовоља превршила сваку меру, поред свег његовог пренемагања и обећавања згадише се на тај поступак и огорчени одоше из дворане.

То вам је завршетак ове значајне седнице. У толико значајне, што опет видесмо своје автономаше у правој боји њиховој. Видесмо, како су „вешти“, недоследни, самовољни и — једовити.

Па, ко је том крив, да се ова редовна скупштина развила у највећем нереду? Ко? — Председник Л. Гавански. Оно истина поп Лаза уме њега да набрди: звоните, одузмите му реч, не дајте да говори и т. д, али ваљда тек није председник поп Лазин звонар, па кад овај оком, а прадседник за — звонце? И ипак зли језици говоре, да је председник издао поп Лази скупштину под аренду!

Добро би било, да скупштина извиче поп Лазу за председника, па се не би двојица знојила (а можда и њих више) око председничке дужности. Ту би скупштина велике заслуге стекла. Избавила би председника из тако велике незгоде, а поп Лази би давнашњу жељу испунила: да влада...

Што се скупштинског нереда тиче и пред-

синова својих гладне и жедне, гледа нејаку дечицу, где гутају кужан и отрован фабрички ваздух, где трују душу, срце, тело своје баш у доба, где им треба највише неге и души и телу. Ал та деца морају место школе у фабрику, треба да принесу и она што кући, да помогну и олакшају оцу издржавање њихово. А сувише још, кад се тај јевропски радник за час тргне из мртвила, из сна, којим буди спава, управо кад се узбуни стомак његов, па хоће бољим животом да живи — онда Јевропа указује прстом на спремљене бајонете и довикује му: видиш, убићу те, ако не будеш миран!

А тек раја! Јевропа иде да ослобађа афричке Црнце, а гледа још и данас окованy своју децу у тешким робовским лавцима. Та Јевропа иде у Африку да ослобађа народе, а све до скоро гледала је обесна Турчина, где прави вулуме по њој, где из обести набија синове њене на коље, где баца одојчад у ваздух, па је дочекује на мачу, где коље на гомиле школску децу, где весеља ради вади ножем живим женама пород из утробе. Образована, просвећена Јевропа гледала је вулумџара Турчина, где јој по кући рођеној жари и пали, али се не показа милостивна срца. Зна ли Јевропа за петовечне муке рајине? Зна. Па опет, кад-год је та раја подигла главу, осетила снаге у себи, да стресе са себе робске лавце, да се опрости мука, Јевропа устаје и не даје јој да до мете дође. А кад не може најпосле да стане раји на пут, она лукаво заузима место Турчина, и под маском, да усреći рају просветом, она се намеће овој за господара, да од сада, место Турчину, њој просвећеној и образованој робује....

Не, не иду јевропске државе у Африку, да ослобађају јадне Црнце, што су милостивна срца. Оне иду за освајањем, то је главно, а ослобађање Црнаца то је тек маска, изговор. По описивању лепа су афричка поља, плодна је афричка земља, а Енглез, Немац, Француз, Талијанац све је то још несито.

Може бити, да ће се у Африци стати на пут трговини с робљем, али за то афрички Црнац неће никад постати својим господарем. Место Арапина трговца, који га хвата и одводи у робље, доћи ће му Јевропљанин за госу. Хоће ли му тада бити боље, то је питање, које није тешко решити...

Како је сада у истини афричком Црнцу и шта се с њиме данас ради, ево неких описа о томе.

Капетан Визман приповеда:

„Има у Африци читавих крајева, где данас нема живе душе, а све до скора били су они пуни света, који се у велико занимао земљорадњом, те је могао човек на све стране да гледа дивно и вредно обрађена поља. Народа се тога није просвета дотакла; он је управо чедо природно, простодушан, али је за то вредан и марљив. Тај су народ раселили и разгонили Арапи, хватајући га и одводећи га у ропство. Кад сам год. 1881. пролазио крајем, што лежи западно танганијшком језеру, видео сам дивних и плодних земаља, а народа је местимице тако много било, да би човек помислио, да она многа села, што су начичкана на просторији од 15 до 16 километара, не сачињавају свако за себе село, већ да сви сачињавају једну варош. Четир године после тога опет сам пролазио туда, али каквих великих промена видех сада! Плодна поља пуста и опустошена, колебе и куће спржене, путеви и села обрасли травуљином и коровом, а на све стране виделе се растурене човечје кости и лубање по коњу надевене. По том ужасном призору слутио сам, какви се гровни ужаси морали ту догађати. Три пут су прелазили арапски ловци на робове са горњег Конга овим крајем, докле га најпосле грозно не опустошише.“

Визман је стигао једном такву чету ловачку са њеним помоћницима. 3000 људи бројала је она. Визман је посетио поглавицу њену у табору јој. Шта је ту видео?! На улазу под шатор поглавици, прича Визман, стајао је читав ред мотака, а педесет тих мотака окитио је тај несрећник све по једном десном руком, које је дао подсецати са ухваћених Црнца. Водио је са собом стотинама робова, које је на то одредио, да њима почасти своје савезнике, који једу људско месо. Кад сам се ја баш био код њега, заповедио је он, да изведу пред њега неколико робова. Кад су их извели, убију их све на његову заповест из пушака, те месом од њих понуди своје госте. То сам својим очима гледао. Крајем год. 1887. раселили су Арапи северно нијасанском језеру четрнаест богатих села и довели им становнике у највећу беду и невољу.

А чујмо, шта Стенлеј о томе пише: „Замислите низ реку Конг велики табор, који се до 1000 корака пружа у дужину. До 300 оружаних људи чувају похватане и јадне робове, а може их бити 3—4000 душа највише женскиња и деце. Свима су руке везане, скоро су голишави, а по телу им се ухватила читава кора од прашине и нечистоће. Све је изгладнело и изнемогло од превелике патње; табор им је налик на какву велику брду. На далеко око њих заудара ваздух смрадом. Још из далека допирао ми неки жагор до ушију. Кад сам се приближио, мерадох да гледам на страну само да ми није непрестано та одвратна слика пред очима. Таква призора не желим никад више гледати. Треба уза све још помислити, да је то робље сакупљено из 118 спаљених села и 43 опустошена среза.

У источној Африци арапски трговци робља најмили диваље племе Руге-Руге, па упали међу мирне и питоме Нконде, те ловећи их, гоне их од села до села. Кога стигну, или га заробе или убију. Сироти ови бегунци једном приликом покушају да се склоне у некаквом риту, где је пуно рогоза и друге травуљине, као што тога има доста у топлим крајевима. Па шта је било? На несрећу њихову баш је била суша, и Арапи смисле да учине нешто, што би и самом ђаволу на диву било. Смислише да са свију страна рит упале. Поређали се, па гађају из пушкога ћефа јадне Црнце, а њихови помоћници у тај мах потпале ватру са свију страна. Јадни Црнци немају куд, већ беже из живе ватре, но на пољу их опет дочекују на копља па их ту убијају и свакојаким муками муче.

Па тек пренос робова на лађама! Какве ту тек патње мора да издржи јадно робље!

Је ли се трговац Арап докопао обале мор-

седникове самоводе, држим, да неће на том остати и не може на том остати.

Што буде, јавићу вам.

Из главне скупштине имовне општине бивше белоцрквanске граничарске пуковније.

Као што је било одређено, главна скупштина имовне општине бивше белоцрквanске граничарске пуковније била је 14. (26.) новембра

Тог дана отворио је скупштину у 10 сати пре подне начелников заменик, умировљени капетан Александар Шарунац у присуству владиног повереника великог жупана жупаније крашовско-северинске Јакабфија.

Прва тачка дневног реда било је оверовљење скупштинара. На позив председников предадоше сви заступници своје веровнице, а све беху и примљене, само владин поверник не хтеде да прими веровнице кусићског, уљманског, црвеначког (из Црвене Цркве) и белобрешког заступника, пошто је против њиховог избора поднет протест. Владин комесар није ту радио као што треба. Он је задржао себи право, да решава о тим протестима, а кад је то учинио, онда је требало, да је тај посао одавно већ свршио, — а могао је то учинити, пошто су протести у своје време поднети — па би сада и поменуте општине без икаква приговора заступљене биле. Међу тим доскочило се и томе. Заступник Васић поднео је одмах за тим предлог скупштини, да се и изабрани заступници наведене 4 општине оверове, што је једногласно усвојено, а то је опет постигнуто тиме, што је кусићски заступник, капетан у миру, Ђурић одлучно изјавио, да ће учествовати у скупштини и да не ће допустити, да његова општина незаступљена остане.

После оверовљења прешло се на избор начелника. Захтевало се, да се најпре изабере кандидацијони одбор; но то се не усвоји него странке именоваше одмах своје кандидате. Једна је странка истакла Илију Ђурића, заступника општине Избишта, а друга Шлегла, заступника општине св. Јелене. Неки су били и за Александра Шарунца, но пошто је овај као кандидат одступио, пређе се на гласање и то по именце. Исход је био, да је Илија Ђурић са 35 гласова против 22 за начелника изабрат. Пошто је изабрати начелник председничко место заузео, пређе се избору подначелника и после поновог гласања би изабрат Ђока Милосављевић са 36 гласова против 20, који падоше на Шлегла. Милосављевић је заступник Врачевгајске *општине и бележник.*

При избору управног одбора појавила се велика неслога, па и неко огорчење од стране Клисураца. Они захтеваше да два места њиховим људима уступе, што Горњани и прихватише, само што им ови уједно и кандидата у особи трговца Богдановића, хтедоше да натуре. Овога Клисурци нипошто не хтедоше примити, пошто се он не држи увек с њиме. С тога Клисурци изађоше из скупштине.

Избор управног одбора ипак је обављен, те су изабрати: Стојнов, Дадић, капетан Ђурић и бележник Боронка.

После тога седница је затворена и у три сата по подне продужена. На реду беше ствар бившег тајника и уједно контролора Бокрошије, који је због проневере под истрагу стављен. На његово место сад је владин комесар поставио за благајника умировљеног капетана Вејдина, а практиканта Месароша за контролора а уједно за тајника. Скупштина на предлог Васића после дугог препирања узме то именовање као свршену ствар на знање, и задржи себи право, после спроведене истраге против Бокрошија та места новим избором да попуни.

Захтев пожеженачке и врачевгајске општине за бесплатну грађу одбијен је ради неповољног стања имовне општине, и да се отклони сваки пример за будуће таким захтевима.

Рачуни за 1888. и предрачун за 1890. годину примљени су. При расправи прорачуна, које је доста времена заузело, многи заступници напустили су дворану; тај тренутак употреби заступник Шлегл, те предложи да се шумарском управитељу Шајнту награда од 1000 фор. додели. Против тога предлога само је заст. Дадић устао но без успеха. Неколико ваљаних заступника онда не беху у дворани. То је доиста жалосно!

Из целог рада скупштинског може се ово видети: При оверовљењу заступника показала се нека празнина у штатуту. Та празнина треба да се попуни. Чудо је, да до сада ни једна скупштина или управни одбор (Verwaltungsrath) није покушао да штатут измени, који треба и у многом другом погледу да се измени и попуни. Мора се тачно знати, ко оверовљава заступнике и ко имаде право, над уложеним протестима да решава. И сами избори заступника од стране општина нису законито спроведени, јер докле су у многим општинама бирали сви бирачи заступника, у многим општинама бирали су га само кметови, и то у неким по 6—7 кметова само.

Шта је дакле законито? У пословнику скупштинском каже се, да предлози осим одређених предмета за претрес имају се 24 сата пре пријавити и скупштини назначити. Шлеглог предлог за награду од 1000 фар. пао је као гром из недра неба у скупштину, а владин комесар није тој незаконитости стао на пут. У скупштини врло мало њих заступника имадоше штатут у руци, дакле већини је непознат, а зашто? За то што је штатут само у немачком језику, а ми имадемо у скупштини око 40 Срба, 14 Романа, а овај мали су остатак Немци и Чеси. Сваком заступнику требало би, да је штатут потпуно познат, јер као заступник мора своја права знати и само онда може користи своје општине савесно и чврсто бранити.

Веровнице требају донети заступници са собом у скупштину, а не, као што се десило, да се један заступник изговара, да му није то натарош казао, да је треба да понесе.

Из овога се уједно види, како би наше општине требале бржљивије и савесније о томе да се старају, да за заступнике своје најбоље суграђане бирају, ако желе као што треба заступљене да буду.

О избору заступника морамо приметити, да је заиста много натароша (општинских бележника) изабрато.

То не би требало да буде. То су људи званичници. И поред најбоље воље не могу често да раде по својој савести, а после имају они заиста много посла и иначе. Но без обзира на све то, питамо ми, да ли могу бити бирани нечланови имовне општине, за заступнике граничарских општина. То је питање, које би се морало претрести и разјаснити. По издатом манифесту краљевском, године 1870. признато је, да само Граничари и њихови наследници имају право уживање од шума. Граничари дакле и њихови наследници су чланови имовне општине и њима је шума подарена. То се јасно из тога види, што варошани никаква права над тим шумама не уживају. — Тако се исто сматра, да они, који су се после увиђања границе у бивше граничарске општине населили, немају права на тим шумама, и да су они нечланови имовне општине. И сад општине Фабијан, Илинца и још неке општине бираше су натароше за заступнике, и ако су ови нечланови имовне општине. Како је то могло бити? Може ли у опште то бити?!

Политички преглед.

Са угарског сабора. На угарском сабору влада још непрестано грозничавост. Не прође седница, а да не дође до жестоких судара између посланика владине странке и опозиције. У последњој седници сабора бранио је посланик Јулијус Хорват Тису, на што је посланик Б. Орбан приметио, да одбрана Хорвата не вреди много, јер он има од владе хасне, јер продаје со за Србију и Бугарску, а зна се, да је Хорват неке своје карташке дугове, покрио признаницама соли. За време док је то Орбан говорио и док му је Хорват одговарао било је таке буке у сабору, какве се не памти. Одмах после саборске седнице био је између поменута два посланика двобој на пиштоље, но није ни један рањен. Кад ће ти покори у сабору престати, то нико не зна. — У клубу владине странке изјавио је министар-председник пре неколико дана, да ће ово дана одговорити на интерпелацију Исаковићу у ствари сазива српског сабора. Владина странка била је задовољна с тим одговором, но у чему се састоји тај одговор, то је још тајна. Сигурно ћемо најскорије дознати тај одговор.

Нови Сад, 23. новембра.

Данас је била скупштина нашег варошког заступства. Од главнијих ствари био је на дневном реду извештај одбора о откупу ововарошког регала. Одбор баш у овај мах преговара са државним заступником. Државни заступник нуди Н. Саду за откуп регала 790.000 фор. у обвезницама; те би обвезнице носиле 4½ процента, дакле 35.500 фор годишње. Према досадањем варош би годишње имала око 4000 фор. мање. Варошко представништво решило је на предлог адвоката Радовановића, да понуду још једном проучи правни одбор, и према његовом предлогу, да онда газдински одбор прими понуду или да је одбије. Како правни одбор реши, онако да буде за варош обвезно. Био је и избор варошког канцелисте. Између Мањокија и Ивковића дошло је до гласања, те је Ивковић пропао са 2 гласа. Ко год је пратио наше изборе у последње време могао је приметити, да наши српски кандидати пропадају све са неколико гласова. Кад би наши заступници боље вредније посећивали седнице, не би се то догађало.

Вести из места и са стране.

Грабеж Германове оставине. Пишу нам из Карловаца: Данас, у среду, одведени су окривљеници у ствари грабежа Германове оставине у Митровицу. Одведени су жељезницом. Сви су тако рећи утрчали из кола у жељезнички влак, само је Лемајић ишао лагано и уздигнутом главом. — Окривљени Милан Димитријевић поднео је молбу на банки сто; да га пусте на слободу уз кауцију. — Сви су истражни списи преписани и послати су новосадском суду, како би из тих списа суд увидео, чиме се беди Ј. Грујић. — Из поузданог извора дознајемо, да се Грујић разболео у затвору и да је пљувао крв.

Ново село Косанчић. Пишу нам из Београда: У топличком округу, недалеко од нових црногорских насеобина, на пустој реци подигнута је нова насеобина село од 80 кућа, која се зове Косанчић. То су место населили Срби из Угарске. Већином су из Старчева, Борче, а има их и из Врањева и других места.

Одбор „болничке задруге трговачке омладине у Новоме Саду“ држао је у прошлу недељу своју редовну одборску седницу под председништвом г. Јована Георгијевића. Председник је известио одбор о стварима које су се у новембру догодиле а задруге се тичу које је одбор на знање узео. — Подблагајник Душан Дадић поднео је извештај о стању благајне и броју задружних чланова за октобар и новембар. Примања су била: од прилога редовних чланова 53 фор. од уписане нови чланова 4 фор. укупно 57 фор. Издавања су била 54 фор. 3 новч. сувишак се показује од 2 фор 97 новч који кад се готовини која је 1. октобра 2790 фор. 70 новч. износила придода, износи готовину за 1. децембар 2802 фор. 67 нов. — У октобру имала је задруга 53 члана, од којих је 4 избрисало, наиме Јован Бајић, Влада Теодоровић, Сава Христић и Милан Васић, прва троица због одласка из Новог Сада, а четврти се својевољно избрисао. — У новембру имала је задруга 53 редовна члана од којих је 2 избрисало, на име Душан Јанковић и Геза Капелер обојица због одласка из Новог Сада. Од 1. децембра примљени су за редовне чланове: Стојан Радошевић контуариста, Јован Падубски помоћник, Влада К. Рашковић помоћник и М. Б. Хилингер помоћник.

† **Др. Стеван Апатија.** Јуче је умрло у Будимпешти чувени мађарски правник и професор на будимпештанском свеучилишту др. Стеван Апатија. Он ће бити познат и нашој публици, јер је предавајући мал'-не пуних 20 год. трговачко и менично право на свеучилишту, био учитељем огромне већине наших данашњих правника. У доста необрађеној мађарској правној књижевности заузима Апатија одлично место. Осим својих стручних дела, написао је он нацрт за данашњи менични и трговачки законик. Био је чланом мађарске академије наука и других учених друштава, а у последње време и председником правног одбора у земаљском сабору.

Трговина.

= **Нови Сад** 23. новембра (5. децембра.) Настало је право зимско време. На рекама је обустављена пловидба паробродска. Саобраћај између наше вароши и Петроварадина преко понтонског је моста прекинут пошто је мост данас подигнут. Скела је одпочела превозити. Саобраћај водом је престао а копном је саобраћај са злочестих колских путева у нашој околини отештан. Трговина и промет ограничени на пештанску потрошњу.

На нашој житарској пијаци ограничен је посао на најнужнију потребу. Спекулација одобрава досадању цену шеници; млинови за изврсније зрно радо и повишену цену одобравају. Са осталим зрном није знатнијег промета; кукуруз се већином за рану свиња тражи. Данас је цена рани на нашој пијаци ова: Шеница новосадска, шајкашка и сремска 7 ф 70—90 н., стара шеница 8 ф. Наполица 7 ф. Јечам 5 ф. 30 н. Зоб 6 ф. 70—80 н. Кукуруз окрњен 3 ф. 90 н., на мање 4 ф. — 4 ф. 10 н., неокрњен кукуруз 2 ф. 90 н., — 3 ф. Све од 100 кгр.

Брашно. По досадањој цени тражи се брашна задоста; ако пође цена шеници и даље напредовати ту ће скоро и брашно поскупити.

На нашој пијаци са производима је јако застао промет пошто нема страних купаца; цене су свему досадање доста ниске. Маст свињска 56 ф. 57 ф. Сланина 57 ф. — 58 ф. Пасуљ бели крупан 7 ф. 50 н., жути 7 ф., ситна виноградска пасуљица 8 ф. — 8 ф. 25 н., од 100 кгр. Кромпир 20 ф., од 1000 клгр.

Угојени свињи 38—42 н., од 1 кгр. Овци 7 ф. фор. 50 — 9 ф. 50 новч., од пара. Теоци 10 фор. 22 ф., од 1 ком.

Вино. На поједину бурад се односи вина изнаших подрумова по околини. Цене су досадање. Бело ново 10—14 н., шилер 10—16 н. Старо бело 10—16 н., шилер 12—18 н. Комовица чиста по јачини 21—28 н. Све од 1 литре.

*

У **Будимпешти** 21. новембра (3. децембра.) Производи. Маст свињска. Радња је са машћу осетљиво заостала; извоз је престао те су цене нагло попустиле; у течају недеље је цена масти 3 до 5 ф. попустила; данас се плаћа за готову робу 57 ф. 50 — 57 ф. Сланина 3 поле у 100 кгр. 49 ф. до 48 ф. 50 н., 4/100 кгр. 48 ф. — 47 фор. 50 н. од 100 кгр.

Шљиве су за стоваришта и за извоз пазарене, цене без промене. Босанске 85 ком. у по кгр. 20 ф. 54 н., 100 ком. 12 ф. 25 н., српске 100 ком. 12 ф. 95 н. Пекмез славонски 18 ф. 50 н. — 19 ф., српски 18 ф. 25 н., од 100 кгр.

Мед се на мање поште пазари по 32 ф. — 33 ф. Восак 119 ф. 120 ф.

Ораси ердељски 28 ф., дебрецински 17 ф. до 19 ф., славонски 11 ф. — 13 ф., од 100 кгр.

Спирит је са лабавом намером, а досадањом ценом; прост, рафинериме 12 ф. 75 — 13 ф., рафиниран и порезан 49 ф. 75 — 50 ф., за квасац спирит 51 ф. 25—50 н.

Вариво. Продаја варива незнатна. Пасуљ крупан бели 7 ф. 25—50 н., жути 7 ф. 50 н., ситна пасуљица 8 ф. — 8 ф. 25 н. Грашак 8 ф .25—75 н. Сочиво 8 ф. 50 н. — 10 ф., крупно сочиво 12 ф. 50 — 15 ф. 50 н. Проја 6 ф. Све од 100 кгр.

*

У **Будимпешти** 22. новембра (4. децембра.) На житној берзи шеница умерено нуђена; воља за куповање ограничена; покрај промета од 18.000 м. ц. цена је била ова; Шеница потиска 80.3 8 ф. 85 н., 79.5 8 ф. 80 н., 79. 8 ф. 77½ н., 78 5 8 ф. 70 н. 77. 8 ф. 65 н. Пештанска 79. 8 ф. 75 н. Арадска 77.8 8 ф. 75 н. Бачка 76.5 8 ф. 40 н. Српска 76.5 7 ф. 70 н. Све на три месеца.

Термини: Шеница за јесен 7 ф. 77—79 н., за пролеће шеница 8 ф. 60—62 н. Кукуруз за мај-јуни 1890. г. 5 ф. 53—57 н. Зоб за пролеће 6 фор. 62—65 новчића.

Најновије вести.

— Јављају са Цетиња: Турска влада је на тужбе кнеза Николе изјавила, да од сад може бити умирен у погледу манастира Дечана. Архимандрит Рафајило, који је био побегао у Пећ због арнаутских насиља, вратиће се у манастир са јаком стражом. У опште је Турска обећала, да се од сад арнаутски нападаји не ће понављати на Дечане.

— Јављају из Лавова, да се на станици код Кропћијенко сударила два теретна воза, том је приликом смрвљена једна локомотива и седам кола. Неколико је кола букнуло у пламен услед експлозије петролеума, но ватра је међу тим угашена и спречена даља несрећа.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ.“

(Стигли 23. новембра у вече.)

Будимпешта. Велики жупан хевешке жупаније гроф Кеглевић поднео је оставку. Влада је примила оставку.

Загреб. Сабор је примио годишњи прорачун у општој и специјалној расправи.

ске са робљем, што му је живо остало, ту га већ чека лађа, да га као еспап носи до места, где ће га продати. Лађе за робове са свим су просте једрењаче саграђене од дрвета, али тако, да се живи еспап не може тако лако спавити. За робље има у лађи под тобожњим дном празан простор; ту стрпају јаднике, наређају их једно поред другог, да не могу ни мрднути. А ако случајно у лађи нема тога доњег простора, Грце повежу, поређају по дну, намету на њих даске и друге покриваче, па ко дође у лађу, мисли да иде по дну, а и не слути да гази по живим створовима.

Спазе ли ти нељуди какву лађу стражарицу, одмах набацају на даске још и сандуке, па онда гледају да побегну од лађе стражарице. Ако је у лађе двоструко дно, те ако се још у доњи простор без страха може пропустити вода, а да не вашкоди плорђењу, онда заповедник покуша прво да умакне, а ако то не помогне, него види, да је спасност већ ту, он ти просто пропусти воду у тај доњи простор, где су робови, мирно дочека стражарицу и капетан са ове види, да је у лађи обична роба; овај пак простор где су Грци, пун је воде, не може се дакле ни ући у њега. Зликовци су дакле спасени за један мах, само што је међу тим пропала сва жива роба, робље је подављено.

Труд је дакле био узалудан, лађа се бадава и товарила, — па шта сад? Лађа пристане где-год уз обалу, те дај избацуј подављено робље на поље у море. Други ће пут ваљда срећније испасти. Лане су енглеске лађе крстарице ухватиле више лађа са робљем. Енглески капетани знају већ смицалице арапских бродара врло добро, те је данас редак међу тим зликовцима, који ће се невиђен од њих прокрасти и умаћи.

На путу том по мору јадни Грци једва добију толико јести, тек да одрже душу, па уз то су лађе малене, не могу понети доста воде за пиће, те можете мислити, какве муке мора ово јадно робље да подноси од жеђи. Једва, ако се сете, да га напоје и морском водом. Док до места дођу ове жртве, све то опадне и измршави од главе, свако је то пуно рана и отока, те прође и по неколико недеља, док се то морем доведено робље у опште толико опорави, да се може ванети као трговачка роба.

Енглеске и немачке крстарице паде добро, те се врло ретко и догађа, да који од тих зликоваца мирно прође на своме путу. Но ти нељуди терају свој занат и по рекама и језерима. Још ће доста протећи времена, док се тој гровној трговини стане на пут. Лађа, што плови по реци, плитка је, те је тешко натоварити робље, теже него у онима морским, што имају по два дна. Енглески су официри навлазили на робље сложено у сандуке, а у „Графику“ је потанко описан један такав случај. Појединости су ту тако гнусне, да се образован човек мора просто гадити и гнушати. Но тиме није ништа учињено. Не ћемо ли да слушамо гровоте и ужасе треба порадити, да што пре свега тога нестане.“

Вул.

Народна привреда.

Општински кошеви у Србији.

Још 22. октобра 1854. године установљен је у Србији закон о општинским кошевима у Србији. Према том закону свака је општина имала свој кош или хамбар, који је заједнички напуњен, а кад је ко због неродице или иначе запао у нужду, могао је отуда узајмити и помоћи се. Но мало по мало тај се закон изгубио, ретко се где вршио, а владе нису пазиле и чувале ову народну установу, јер је још пре 1854. год. народ у Србији сам створио општинске кошеве.

Радикална влада хоће сад поново да уведе у живот општинске кошеве. Но ово треба да је само почетак. Ради се на томе и мисли се о томе, да се у Србији годишње улаже у новцу и храни, сваки према имању, те да отуда добије сваки пуну накнаду, кад га убије лед, кад погоре и т. д. То осигурање да буде заједничко, да обухвати целу државу. Но то је ствар доцнијег времена. За сад износимо читаоцима главне параграфе законског предлога о општинским кошевима, који је поднешен скупштини. Разгледајући то, нами мора бити жао, што се код нас о сличним установама и не мисли. А сад ево законски предлог:

Чл. 1.

Да би општине могле да укажу најпужнију помоћ својим становницима у исхрани, кад они усљед неродице или каквог непредвиђеног случаја као: пожара, поплаве, или града, остану без хлебне хране, или семена за сејање, имају се у свакој општини подићи општински кошеви и амбари, у којима ће се чувати храна за намирење ових потреба, а коју ће становници општине дужни бити да уложе по одредбама овога закона.

Чл. 2.

Храна у општинским кошевима мора бити у кукурузу или белом житу; њу улаже у општински кош све пореске главе, које плаћају ма који вид непосредног пореза, изузимајући слуге.

Чл. 3.

Свака пореска глава мора да уложи, ако улаже у кукурузу по 90 килограма у клипу, а ако улаже у белом житу — у пшеници, по 60 или у ражи по 70, у јечму или крупнику по 90 или овсу (зоби) по 100 килограма.

Чл. 4.

Овом храном располаже и рукује дотична општинска власт по прописима овога закона. Храна ова не може се узети у попис ни за чији рачун, нити може послужити за залогу.

Чл. 5.

Све општине дужне су да у року од једне године дана од када овај закон ступи у живот, приберу храну од свију својих пореских глава, и да попуне своје кошеве и амбаре; а у свакој следећој години, храна ће се редовно прибирати и од приновљених пореских глава, било да су оне приновљене приштајем или досељењем.

Општина је дужна да сваком улагачу изда признаницу на уложени улог у општински кош или амбар.

Чл. 7.

Вароши и варошице прикупиће у одређено време (чл. 5.) од својих пореских глава ове улоге у пшеници, или кукурузу, или у новцу.

На општинскоме збору решиће се, да ли да се улози прикупљају у кукурузу и пшеници; или у новцу.

Улог у новцу мора бити толики, да се за њ' може по пијачној цени, у времену прикупљања улога, купити онолико хране, колико би се скупило, да се даје улог у храни.

Чл. 9.

Новце прикупљене у место хране (чл. 7 и 8) дужна је општинска власт предавати на чување народној банци као депозит.

Те новце не може ни општинска ни државна власт употребити ни на шта друго, до на циљ, рад које се по овоме закону храна у кошеве даје, и новци место хране прикупљају.

Чл. 11.

Која пореска глава у општини, не положи свој улог у натури или новцу у одређеном року, општинска власт принудиће је на то екзекутивним путем.

Чл. 12.

Ко једанпут, ма у којој општини уложи цео свој улог, било у новцу, било у храни, па се одсели у другу општину, у тој општини задобија право на зајам у храни а не мора поново овај улог улагати.

Чл. 14.

Општински кошеви и амбари имају се подићи, у толикој просторији, да се у њих може сместити не само сва прибрана храна, но да се у њих може сместити још за једну трећину више од прибране хране.

Чл. 16.

Кошеве и амбаре дужна је свака општина да подигне на сувом, оцедном и сигурном месту и то у близини општинске односно селске куће, ради лакшег надзора и чувања хране, но ни сви потребни кошеви ни сви потребни амбареви не морају бити под једним кровом, но могу бити подвојени у више зграда ради сигурности од елементарних случајева.

Чл. 17.

Кошеве и амбаре подиже и одржава општина о свом трошку.

Чл. 19.

Сва храна у општинским кошевима и амбарима стоји под непосредним руковањем дотичне општинске власти, а под врховним надзором министра народне привреде. За исправност количине хране, која је примљена и смештена у кошеве и амбаре; за њено добро одржавање и чување, као и за примљене суме новаца у место хране, одговорни су заједнички они општински органи који су за руковање и чување одређени.

Исто тако они су заједнички одговорни, ако храна или новчани улози нису прикупљени у одређено време.

Министар народне привреде прописаће правила о руковању са овом храном и новцем.

Чл. 23.

За нову храну, која се смести у кошеве и амбаре, признаваће се после прве године дана губитак у рачунама на име сасушивања и растура и то код кукуруза 30% а код остале хране 8%.

Чл. 25.

Сваки који је уложио храну било у натури било у новцу има права, у случају нужде, за израну или семе да тражи зајам у храни и општина је дужна да му зајмом притече у помоћ. При издавању зајма никоме се несме издати више но два пут онолико колико је већ уложио.

Но храна ће се давати из општинског коша на зајам само на исхрану и онима, којих је нису уложили у општински кош, али не могу с друге стране храну за изхрану да набаве а по закону би пали на терет издржавања општине.

Чл. 26.

Да се коме учини зајам нужно је предходно одобрење општинског одбора, који ће имати да оцени умесност зајма. Чим се појави случај да у једној општини траже зајам више од једне петине њених пореских глава, општина је дужна да о томе одмах извести своју надзорну власт, а ова министра народне привреде, како би се и он од своје стране постарао да становници дотичне општине не дођу у критичан положај због исхране.

Чл. 27.

Сваки зајмопримац дужан је дату му количину хране вратити општини одмах по првој жетви или берби нове хране, а у времену кад се ова прима у кошеве и амбаре.

Рок повраћаја зајма може министар народне привреде продужити само на случај неродице или елементарног случаја, и то само за једну годину дана.

Храна се враћа у оној истој врсти у којој је и примљена, и то с процентом: код кукуруза 30%, а код остале хране 8% на сасушивање и растур.

Чл. 28.

Кад нема бојазни да ће становници које општине доћи у оскудицу за своју исхрану, она може, и дужна је, по одобрењу свога збора и министра народне привреде, у случају нужде, притицати у помоћ и другој општини, пружајући јој зајам у храни на јемство њено а под условима прописаним у чл. 27.

Чл. 29.

Храна која лежи у кошевима и амбарима три године, замењиваће се новом, да се не би искварила даљим лежањем. Но у случају ако се и раније почела да квари она ће се одмах замењивати другом здравом храном. Замењивање хране вршиће се на предлог општинског суда, а по сагласију општинског одбора и одобрењу министра народне привреде.

Чл. 30.

Ако се, за суму, која је добивена од продане старе хране, не би могло исто толико набавити нове, тада ће се мањак и прописни проценат попуњавати свагда на коцку године равномерним размером од улагача.

Чл. 31.

На случај мобилизације војске, или на случај рата, може се храна, која се затекне у готовини у општинским кошевима, да предлог министра војног а по решењу министарског савета, узети из општинских кошева до две трећине и употребити на исхрану војске; али је држава дужна да свакој општини врати узету количину хране у року од десет месеци по свршеној демобилизацији, или да је исплати у истом року новцем по пијачним ценама које тада буду владале.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ
НА
ЛИСТ КОЛА ЈАХАЧА.

Коло Јахача Књаз Михајло, које стоји под највишом заштитом Његовог Величанства Краља Александра I.

Пријатељима српског економног и витешког благостања.

Почев од 10. августа прошле године Коло Јахача у интересу саме идеје на којој послује, почело је поред кретања свога рада, поред својих чисто административних послова и поред свега осталога што иде у прилог обавештавања, свију пријатеља српског економног и витешког благостања — доносити у свом привременом веснику, „Шабачком Гласнику" и чланке, као и остале саставе, који су писани у духу оне циљи, којој се Коло посветило

Али, једно престанком самог тог листа, а друго што је делокруг рада друштвеног много проширен, како у погледу административном, тако и у погледу разграњавања идеје, друштво је нашло за врло потребно да има свој засебан лист, који ће искључиво служити економним и витешким интересима.

И ево друштво је намерно да тај свој закључак у дело приведе. Тако први број друштвеног органа изаћиће на светог Николу, као на дан славе највишег друштвеног заштитника Његовог Величанства краља.

Поред објављивања свију појединости друштвеног рада, лист ће редовно доносити популарно написане чланке и остале писмене саставе како хиполошке и хипотехничке, тако и оне, који расветљују огроман утицај коњарства на побољшање пољопривреде, индустрије, трговине и државне одбране, као и поуке о користима које очекују произвођаче и одгајиваче доброг соја коња. Лист ће редовно доносити извештаје са европских тркалишта, као и остале вести и белешке о напредовању коњарства и јахачког духа у осталим културним земљама.

Побројати све појединости којима ће се друштвени орган бавити, а које овде напред у најглавнијим потезима споменусмо, није могуће учинити у овом прогласу због краткоће простора. То ће се учинити у првом броју друштвеног органа.

Лист Кола Јахача излазиће 1., 10. и 20. дана сваког месеца, а по потреби и више пута на финој сатинираној „Ајфеловој" хартији.

Претплата за месец децембар стаје 50 пара динарских, а за сваку идућу год. 6 динара годишње.

Загранични претплатници слаће у име годишње претплате 4 форинта у затвореном писму.

Ван Шапца полаже се претплата код свију пошта, а у Шапцу примаће претплату чланови управе гг. потпредседник Рајко Л. Стојићевић, Иван Даниловић благајник и Саво Ј. Илић. Са претплатом треба похитати до конца овог месеца да би се знало колико примерака треба штампати, а управа рачуна да ће у оштем српском интересу напред поменути лист имати своју јаку читалачку публику.

Сви пријатељи друштвене циљи умољавају се да се заузму око распростирања друштвеног органа.

Сви српски искусни и стручни патриоти на пољу коњарства умољавају се да својим радовима потпомогну овај лист, на чему ће им Српство остати вечито благодарно.

Сва уредништва свију српских листова умољавају се да овај оглас изволе отштампати, на чему ће им друштво Коло Јахача као и до сада, бити увек благодарно.

Само тако свестрано потпомогнут моћи ће Лист Кола Јахача да постигне намењени му велеважни циљ.

Шабац, на св. Арханђела Михаила 1889.

УПРАВА.

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА
ВАЖИ ОД 20. МАЈА (1. ЈУНА) 1889.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	СТАНИЦЕ.		Муњевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	2.35	2.40	8.00	9.40	—
175	Субатица	„	5.50	6.26	1.46	5.24	—
	Шандор	„		—	—	5.33	—
	Верушић	„		—	—	5.49	—
198	Чантавир	„		—	2.11	6.16	—
	Зобнатица	„		—	—	6.26	—
207	Топола	„		6.59	2.34	6.48	—
	К. Хеђеш	„		—	—	7.12	—
229	Х. Фекетехеђ	„		7.16	2.56	7.20	—
234	Врбас-Кула	„		7.30	3.16	7.46	—
248	Стари Кер	„		7.44	3.34	8.15	—
	К. Алмар	„		—	—	8.25	—
260	Кисач	„		—	3.51	8.38	—
276	Нови Сад	„	7.40	8.21	4.19	9.17	—
279	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.25	—
281	Петроварадин	„		8.29	4.32	9.33	—
286	Карловци	„		8.37	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Бешка	„		—	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		9.05	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		9.15	5.38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.15	—
332	Батајница	„		—	6.00	11.28	—
347	Земун	„	8.59	9.45	6.20	11.55	—
359	Београд	„	9.09	10.05	6.45	12.30	—

(Између Х. Фекетехеђ и Врбас-Кула: сваког уторника и петка)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	СТАНИЦЕ.		Муњевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	3.02	5.30	8.25	8.25	—
12	Земун	„	3.12	6.11	9.00	4.01	—
27	Батајница	„		—	9.19	4.33	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	4.48	—
41	Стара Пазуа	„		6.42	9.43	5.05	—
49	Инђија	„		6.52	10.01	5.31	—
60	Бешка	„		—	10.19	5.56	—
64	Чортановци	„		—	10.27	6.06	—
78	Карловци	„		7.20	10.46	6.30	—
78	Петроварадин	„		7.27	10.56	6.43	—
81	Петроварадин гр.	„		—	11.02	6.51	—
83	Нови Сад	„	4.43	7.43	11.16	7.19	—
100	Кисач	„		—	11.38	7.58	—
	К. Алпар	„		—	—	8.10	—
112	Стари Кер	„		8.13	11.55	8.22	—
125	Врбас-Кула	„		8.28	12.18	8.51	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.40	12.36	9.14	—
	К. Хеђеш	„		—	—	9.20	—
152	Топола	„		8.57	1.02	9.47	—
	Зобнатица	„		—	—	10.02	—
166	Чантавир	„		—	1.21	10.13	—
	Верушић	„		—	—	10.23	—
	Шандор	„		—	—	10.40	—
185	Субатица	стиже	6.30	9.32	1.45	10.50	—
	Субатица	полази	6.38	9.46	2.25	11.28	—
359	Будимпешта	стиже	10.05	1.25	7.30	6.40	—

(Између Субатица и Будимпешта: сваке среде и суботе)

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од **6** сати у вече до **5** сати **59** минута ујутру.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Усљед велеуваженог налога, сл. епарх. школског одбора бачког бр. ш. о. 40/27. дана 6. (18.) октобра 1889. г. и већином гласова донешеног скупштинског закључка у Мартоношу дана 9. новембра о. г. отвара се стечај на упражњено учитељско место у I-вом и II-гом разреду срп. православне вероисповедне школе за **учитељицу**.

Изабрана учитељица, биће дужна осим предавања прописаних у наставном плану предмета за I-ви и II-ги разред, да је вешта у учењу женске деце потребном ручном и кућевном раду, а тако исто у учењу женске деце потребном православном црквеном појању.

Годишња награда, изабраној учитељици је следећа:

16 ланаца ораће земље à 2.200□°, на које политична општина плаћа порез и еквиваленат, 210 фор. а. вр. у готовини, што прима месечно, 70 фор. а. вр. у име наплате за стан, 36 фор. а. вр. у име 2° тврдих дрва, 30 фор. а. вр. у име 300 снопова трске.

Ово напред наведено добија из политичне општине.

40 фор. а. вр. за држање пофторне школе, са женском децом. Ово прима од црквене општине.

Оне оспособљене учитељице, које су вољне ово место заузети, дужне су доле означеном сл. председништву школског одбора, осим сведочанства о учитељској способности још са молбом поднети и сведочанство о способности предавања мађарског језика.

Рок стечаја траје до св. Саве идуће године.

Из редовне седнице школског одбора одржане у Мартоношу дана 18. нов. 1889. године.

Тоша Петаковић перовођа. 1—1 **Влајко Еремић** председник школског одбора.

СТЕЧАЈ.

Оставком учитеља Ћире Каракашевића расписује се стечај на вероисповедно учитељско место са следећом платом: Редовна плата 300 ф., 40 ф. за повторну школу, 20 фор. за перoводство, 21 ф. за огрев, слободан стан са 2 собе, кујном, комором, шталом, пространом баштом и 3½ мала јутра ораће земље а 1100□°, на коју учитељ порезу плаћа, (од те земље уживаће новоизабрани учитељ ове године само половину) од погреба где позван буде 75 нов., а од сваког нарастоса 50 нов.

Учитељу спада у дужност децу у свима прописаним предметима и у црквеном појању обучавати, у цркви при сваком богослужењу једну певницу држати и за горе одређену своту перовођа бити. Учитељи, који желе на ово место компетовати, нека изволе своје молбенице са нужним документима снабдевене а и сведоџбом о положеном испиту из мађ. језика поткрепљену подписаном председнику најдаље до 27. децембра 1889. по ст. припослати. На тај дан обавиће се и избор.

Из ванредне седнице у Пирошу 18. нов. 1889.

Ћира Каракашевић учитељ и перовођа. 1—3 **Лука Плачков** председник.

ТРАЖИ СЕ СТРУЧАН КЊИГОВОЂА.

Задруги за међусобно помагање и штедњу у Аранђеловцу у (Србији), која 1. јануара идуће године свој рад тек отпочиње, потребан је **стручан књиговођа**, који је у стању да самостално ради и управља послом.

Услови за кандидата:

1. Треба да је служио у новчаном заводу.

2. Да је потпуно вичан двогубом књиговодству иословима новчаних завода.

Плата је, за сада, одређена од 1500 до 2000 динара (око 800 до 1000 фор.)

4. Првенство уживају они, који поред српскога, владају и немачким језиком.

5. Рок за пријаву утврђен је до закључно 10. (22.) децембра ове године.

6. Ко буде изабран мора се јавити за своју дужност до 2. (14.) јануара идуће године.

7. Кандидати ваља са својим понудама и потребним документима да се јаве до горе одређеног рока непосредно **г. Јов. Ст. Бешковићу, управитељу задруге у Београду (у Србији.)**

Ради знања и управљања јавља се кандидатима, да је Аранђеловац лепо мање место, не далеко од Београда, близу жељезничке линије, у дивној околини, а чувено је својом гвоздено-киселом водом.

У Београду 18. новембра 1889. 2—3

ОГЛАС.

Манастирска крчма, која постоји на друму између села Доњег Ковиља и манастира, издаје се под закуп на три године почевши од 1. (13.) јануара 1890.

Јавна дражба одржаће се дана 3. (15.) децембра 1889. год. у два часа по подне на лицу места.

Сваки од лицитаната који жели, од данас сваког дана може се о дражбеним условима у писарници манастира Ковиља известити, као и на сам дан дражбе.

У манастару Ковиљу 17. нов. 1889.

8—3 **Братство манастира Ковиља.**

КЊИГОВОЂА

и врстни кореспондент подпуно вешт српском и немачком језику може добити трајно место.

Понуде писане ћирилицом и латиницом као и у немачком језику прима администрација „Заставе." 2—3

ПОТПОМАЖИТЕ ЧЕШКЕ ПРОНАЛАСКЕ!

ХУМПОЛЕЧКИ НЕПРОБОЈНИ ЛОДЕН

необичне јакоће, употребљив за шумаре и све који по пољу имају посла, у разним бојама и мустрама. — Просто сукно старо- и новоизнађено, фланел бели и фарбани, чоја за хаљине вунена и друга, необичне јакости уз умерене цене, — код

КАРЛА КОЦИЈАНА (Karel Kocián)

фабрика сукна у Хумболцу (Humpolci) Чешка.

Послуга солидна и брза! Мустре франко!

9—10

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.